

Asia: VN/10990/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vammaisetuksista annetun lain, toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n ja sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 2 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Omaishoitajaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vammaisetuksista annetun lain, toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n ja sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 2 §:n muuttamisesta.

Omaishoitajaliitto kannattaa esitystä. Omaishoitajaliitto toivoo erityishoitorahaa koskevan lakimuutoksen mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Alla tarkemmat huomiomme esitykseen liittyen.

Lausuntopalaute koskien ehdotusta vammaisetuksista annetun lain mukaisen lapsen perusvammaistuen myöntämiseksi myös keliakiaa tai ihokeliakiaa sairastavalle lapselle, joka noudattaa gluteenitonta ruokavaliota:

-

Lausuntopalaute koskien ehdotuksia vammaisetuksista annetun lain menettelysäännösten muuttamiseksi:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että vammaisetuksista annetun lain menettelyä koskevia säännöksiä koskien lääketieteellistä selvitystä sekä etuuden myöntämisen pituutta muutettaisiin.

Tarkemmat muutosehdotukset ovat selostettu sivuilla 21–22.

”20 §. Vammaisetuuden hakijan terveydentilaselvitys. Pykälän 1 momentissa säädetään hakijan velvollisuudesta toimittaa Kelalle lääkärinlausunto ja toisaalta siitä, missä rajatuissa tilanteissa Kela voi myös omalla kustannuksellaan hankkia lausunnon. Kela antaa säännöksen mukaan tarkemmat ohjeet siitä, mitä lausunnosta tulee käydä ilmi. Käytännössä lausuntoon ohjataan kirjoittamaan niitä terveydenhuollosta saatavilla olevia tietoja, joita tarvitaan etuuden myöntämisharkinnantelemiseksi.”

Esitysluonnoksen mukaan momenttia muutettaisiin siten, että jatkossa henkilön tulisi toimittaa vammaisetuutta hakiessaan Kelalle lääkärinlausunto tai muu riittävä lääketieteellinen selvitys. Voimassa olevassa säännöksessä viitatus 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu terveydentilan kuvauksesta laaditun lääkärinlausunnon lisäksi hakijalla olisi mahdollisuus toimittaa lausunnon asemesta siten muukin lääketieteellinen selvitys, esimerkiksi lääkärinlausunto B tai sairauskertomus, jos tällainen asiakirja sisältäisi vammaisetuushakemuksen ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot.

Sillä, että selvityksen tulisi olla lääketieteellinen, tarkoitettaisiin sitä, että selvityksen on tehnyt hoitava lääkäri ja että se on lääkärikäyntiin liittyvä, ja tämän tulisi ilmetä selvityksestä. Selvityksestä tulisi tarvittaessa ilmetä lääkärin tekemät asianmukaiset, vakiintuneisiin hoito- ja diagnoosikäytäntöihin perustuvat lääketieteelliset tutkimukset ja selvitykset. Selvitykseen voisi kuulua myös muun terveydenhuollon ammattihenkilön, esimerkiksi sairaanhoitajan, huomioita mutta selvityksen tulisi olla lääkärin laatima ja siitä tulisi ilmetä lääkärin näkemys asiakkaan kokonaistilanteesta hoidon ja kuntoutuksen suhteen.”

(...)

Riittäväksi lääketieteelliseksi selvitykseksi voitaisiin katsoa myös asiakkaan itse tulostama selvitys terveystietoja ylläpitävästä järjestelmästä, esimerkiksi OmaKanta-palvelusta, jos Kela voisi riittävällä tavalla hyvän hallinnon mukaisesti varmistua tietojen eheydestä. Kela arvioisi

yleensäkin ottaen selvityksen riittävyyttä siten, että se pystyisi sen perusteella tekemään etuusasiassa hallintolain mukaisesti asiasisältöisesti asianmukaisen ratkaisun.”

Omaishoitajaliitto kannattaa menettelyn keventämistä esitetyn mukaisesti siten, että muukin kuin lääkärinlausunto kelpaa selvitykseksi, jos siinä on asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot. Asiakkaan etua palvelevat myös riittävän pitkäkestoiset myönteiset päätökset.

Omaishoitajaliitto katsoo, että menettelysäännöksiä tulisi keventää muuallakin sosiaaliturvalainsäädännössä asiakkaan ja palvelujärjestelmän eduksi. Nykyisin esimerkiksi monet pysyvästi vammaiset tai pitkäaikaissairaat henkilöt joutuvat hakemaan päätöstä Kelan kuntoutuksesta yhä uudelleen, vaikka voi olla hyvin tiedossa, että tarve kuntoutukselle olisi toistuva vuodesta toiseen.

Esitysluonnoksen mukaa esimerkiksi yli kuusi kuukautta vanhassa lausunnossa tai selvityksessä voi olla pysyvän sairauden tai vamman diagnoosin, kuten jonkin tietyn kehitysvamman, perusteet, mutta myöntämisharkinnan tekemiseksi tarvitaan usein myöntämisedellytysten kuten avun tai ohjauksen tarpeen taikka rasituksen ja sidonnaisuuden osalta ajantasaisempi kuvaus. Tältä osin

Omaishoitajaliitto haluaa tähdentää, että ajantasaiseen kuvaukseen tulisi voida asiakkaan hakemuksessa riittää myös muun soveltuvan ammattilaisen ajantasainen kuvaus avun ja ohjauksen tarpeesta. Tämä tulkinta olisi tarkoituksenmukainen, jotta lääkärinlausuntojen antamisen tarve vähenisi.

Hallinnollisesti raskas hakuprosessi ja aina uuden lääkärinlausunnon hankkiminen pysyvästä vammasta on epätarkoituksenmukaista ja kuormittaa jo nyt rajallista lääkäriresurssia. Toistuvissa hakuprosesseissa on myös vaarana se, että kuntoutus voi keskeytyä tarpeettomasti päätöstä odotellessa.

Lausuntopalaute koskien ehdotusta sairausvakuutuslain mukaisen erityishoitorahan myöntämisedellytyksen muutokseksi hoidettavan lapsen iän osalta siten, että oikeus etuuteen olisi alle 18-vuotiaan lapsen vanhemmalla:

Esitysluonnoksessa sairausvakuutuslain erityishoitorahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi hoidettavan lapsen iän osalta siten, että erityishoitorahaan olisi oikeus vakuutetulla, joka on alle 18-vuotiaan lapsensa sairaanhoitoon liittyvään, nopeasti kehittyvään tai vaativaan hoidolliseen vaiheeseen osallistumisen tai lapsensa kuntoutuksen vuoksi lyhytaikaisesti tai tilapäisesti estynyt tekemästä ansiotyötään. Sairausvakuutuslain mukaista vuosituloa koskevaa säännöstä muutettaisiin vastaamaan erityishoitorahaan ehdotettua muutosta.

Omaishoitajaliitto kannattaa ehdotusta, sillä se voi parantaa perheiden asemaa sekä lisätä välillisesti alaikäisten lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta. Erityishoitoraha on monille läheis- ja omaishoitotilanteissa eläville perheille tärkeä täydennys sosiaaliturvaan.

Tällä hetkellä erityishoitorahaa voi saada samasta sairaudesta enimmillään 150 päivän ajan per lapsi. On mahdollista, että on olemassa pieni ryhmä, joka voi tarvita erityishoitorahaa yli 150 päivää saman lapsen ja sairauden kohdalla ja että nämä päivät ovat jo käytettyjä lapsen täyttäessä 16 vuotta. Siksi tietyissä tilanteissa voi olla tarpeen saada lisäpäiviä, jotta niiden käyttö olisi mahdollista myös lapsen ollessa 16–18 vuoden ikäinen. Olisi myös syytä arvioida, olisiko mahdollista nostaa myönnettävien erityishoitorahapäivien enimmäismäärää, jotta se olisi myös tosiasiallisesti käytettävissä 16 ikävuoden jälkeen, mikäli enimmäismäärä on käytetty jo aiemmin.

Huomioiden, että yli 150 päivän käyttäjiä oli esitysluonnoksessa kuvatun aineiston mukaan vain noin 100 ja keskimääräinen käyttöaika oli 18 arkipäivää, on mahdollista, että kustannusvaikutukset jäisivät hyvin maltilliseksi, mikäli erityishoitorahapäivien enimmäismäärää erityisissä tilanteissa pidennettäisiin. Tilanteisiin, joissa erityishoitorahapäivät eivät riitä ennen täysi-ikäisyyttä (16–18-vuotiailla), tulisikin kiinnittää huomiota muutoksen toimeenpanossa ja seurannassa.

Omaishoitajaliitto haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, että mikäli erityishoitorahan tarve on alkanut ennen 18 vuoden ikää, olisi asiakkaan ja lapsen edun mukaista, että erityishoitoraha tukena jatkuisi myös täysi-ikäistymisen jälkeen vastaavalla tavalla kuin alle 18-vuotiaiden kohdalla. Tämä asettaisi kaikki lapset keskenään yhdenvertaisempaan asemaan sairastumisajankohdasta riippumatta.

Omaishoitajaliitto katsoo joka tapauksessa, perheet, joissa on alaikäisiä omaishoidettavia, voisivat hyötyä esitetystä muutoksesta. Omaishoitajaliitto yhtyy arvioon, että joustavampi erityishoitoraha voi osaltaan helpottaa työelämän ja läheis- ja omaishoidon yhteensovittamista tietyissä tilanteissa.

Omaishoitajaliitto toivoo lakiehdotuksessa esitettyjen muutosten mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Muu lausuntopalaute:

Tämä esitys erityishoitorahan yläikärajojen nostamisesta 18 vuoteen on johdonmukainen suhteessa muihin sosiaaliturvan ikärajamuutoksiin. Omaishoitajaliitto yhtyy lapsiasianvaltuutetun arvioon, että muutoksella korjataan sääntelyyn jäänyt aukko, joka syntyi, kun kuntoutusrahan ja sairauspäivärahan ikäraja nostettiin 18 ikävuoteen vuoden 2025 alusta alkaen. Rakentavista jatkokehitysehdotuksista huolimatta Omaishoitajaliitto toivoo nyt esitetyn erityishoitorahaa koskevan lakimuutoksen mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Erityishoitorahaan yleisesti liittyen; Omaishoitajaliitto on ollut taustalla Oras Tynkkysen ym. lakialoitteessa saattohoitovapaasta (Lakialoite LA 25/2025 vp, Lakialoite laeiksi työsopimuslain 4 luvun ja sairausvakuutuslain muuttamisesta). Lakialoitteessa esitetään, että saattohoitotilanteisiin sekä työsopimuslain omaishoidon vapaisiin tulisi saada vanhempainrahaa tai erityishoitorahaa vastaavaa rahallista korvausta ansionmenetysten korvaamiseksi tietyltä määrältä päiviä. Lakialoitteessa nämä ovat nimetty omaishoitorahaksi ja saattohoitorahaksi. Toinen lakitekninen toteutustapa voisi olla myös erityishoitorahan soveltamisen laajentaminen koskemaan myös työsopimuslain omaishoitovapaita (7b) sekä aloitteessa esitettyjä saattohoitovapaita (Lakialoite LA 25/2025 vp, 7 c §). Tätä vaihtoehtoa olisi myös hyvä selvittää virkatyönä.

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry